

POSSIBILITIES AND CHALLENGES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CREATING AND IMPLEMENTING LAW

Olivera NECHOVSKA

PhD in European Union Law, Secretary of the Secretary for Legislation of Republic of North
Macedonia

E - mail: olivera.nechovska@gmail.com

Abstract

This paper explores the opportunities and challenges associated with the use of Artificial Intelligence (AI) in the creation and implementation of law, which arise not only in countries where AI is a reality across multiple sectors, but also in countries taking their first steps in this field. In recent years, the European Union has been taking steps to define the rules and principles that must be followed when using AI, both in business and the public sector. These efforts led to the adoption of the Regulation on Artificial Intelligence (32024R1689). This field also sees activity from the Committee of Ministers of the Council of Europe, which in May 2024 adopted the Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy, and the Rule of Law, to which our country has decided to accede. This paper will analyze areas of law, along with the opportunities and various challenges related to the use of AI. It will particularly examine the risks in the area of policy creation and law, the practice of law, as well as the implementation of law concerning business and citizens. The need to establish principles and rules for the use of AI in law arises from a number of issues related to ensuring legal certainty and protecting fundamental human rights in areas such as non-discrimination, privacy protection, personal data protection, freedom of speech, and thought, as well as in terms of national security and sovereignty. Therefore, in the context of the adopted Regulation on Artificial Intelligence, it is necessary to distinguish areas of law where there is lower risk and greater benefit from using AI, as well as the potential limitations and prerequisites that each country must ensure to enable safer use of AI.

Keywords: *Artificial Intelligence, Law Implementation, Human Rights, Rule of Law, Risks*

МОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИЦИ ОД КОРИСТЕЊЕ НА ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО КРЕИРАЊЕ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРАВОТО

Оливера НЕЧОВСКА

Доктор по правни науки од областа на правото на Европската Унија, Секретар на
Секретаријатот за законодавство на Република Северна Македонија

E - mail: olivera.nechovska@gmail.com

Апстракт

Предмет на истражување на овој труд се можностите и предизвиците од користење на Вештачката интелигенција (ВИ) во креирање и имплементација на правото, кои се наметнуваат не само во земјите во кои примената на ВИ е реалност во повеќе различни области, но и во земјите кои ги прават првите чекори на ова поле. Последните неколку години во Европската Унија се преземаат активности за дефинирање на правилата и принципите кои треба да се почитуваат во користење на ВИ како во областа на бизнисот така и во јавниот сектор, кои овозможува донесување на Регулативата за вештачка интелигенција (32024R1689). На ова поле постојат активности и од страна на Комитетот на министри на Советот на Европа, кој во мај

2024 година ја усвои Рамковната конвенција за вештачката интелигенција и човекови права, демократија и владеење на правото, кон која одлучи да пристапи и нашата земја. Овој труд ќе ги анализира областите на правото, но и можностите и различните предизвици во однос на користење на ВИ, при што ќе ги анализира особено ризиците во областа на креирањето на политиките и правото, областа на практикување на правото, но и во имплементацијата на правото врз бизнисот и граѓаните. Потребата од утврдување на принципи и правила за користење на ВИ во правото, произлегува од голем број на прашања во однос на обезбедување на правна сигурност, но и заштита на основните човекови права во однос на недискриминација, заштита на приватноста, заштита на личните податоци, слобода на говор и изразување на мисла, но и во однос на безбедноста и суверенитетот на државите. Поради тоа, потребно е во контекст на донесената Регулатива за вештачка интелигенција, да се разграничат областите на правото во кои постои помал ризик и поголем бенефит за користење на ВИ, како и можните ограничувања, но и предуслови кои треба да ги обезбеди секоја земја, со цел побезбедно користење на ВИ.

Клучни зборови: Вештачка интелигенција, имплементација на правото, човекови права, владеење на правото, ризици.

Вовед

Забрзаниот технолошки напредок и континуираниот развој на компјутерските науки не се ограничуваат само на техничките домени, туку сè поинтензивно продираат и во општествените сфери. Оваа трансформација отвора суштинска дилема поврзана со способноста на државите не само да го поддржат овој процес од финансиски аспект, туку и активно да го насочуваат и регулираат во согласност со постојните општествени вредности и правни норми.

Во овој контекст, едно од најрелевантните технолошки достигнувања што сè поинтензивно ги отвора прашањата поврзани со етиката и заштитата на основните човекови права е сè пошироката примена на вештачката интелигенција во различни аспекти од секојдневниот живот на поединецот. Постојат бројни дефиниции за вештачката интелигенција, кои генерално можат да се поделат во две основни категории. Првата група дефиниции ја акцентира позитивната страна на овој феномен, претставувајќи ја вештачката интелигенција како двигател на напредокот и алатка со огромен потенцијал за подобрување на човечкото живеење. Спротивно на тоа, втората група дефиниции се фокусира на ризиците и потенцијалните закани, истакнувајќи го стравот од нарушување на основните човекови права, замената на човечката интелигенција и труд со автоматизирани системи, како и можната загуба на индивидуална автономија и контрола.

Со цел регулирање на примената на вештачката интелигенција и давањето на поддршка за нејзиниот развој Европската Унија го донесе првиот Закон за вештачка интелигенција, со донесување на Регулативата на Европскиот парламент и Европскиот совет на ден 13.06.2024 година (Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 an). Со оваа регулатива се уредува правната рамка за вештачката интелигенција, како и ризиците кои произлегуваат од нејзината примена. Со одредбите на оваа регулатива се определуваат барањата кои треба да бидат исполнети како и обврските кои треба да се почитуваат за користење на вештачката интелигенција, но се утврдуваат и одредени административни и фискални олеснувања за бизнисите и малите и средните претпријатија кои развиваат системи на вештачка интелигенција. Мерките за поддршка, кои исто така се содржани во овој акт се однесуваат на поддршката за поттикнување на иновации во областа на вештачката интелигенција, мерки со кои се гарантира безбедноста и доверливоста за бизнисите и граѓаните, како и мерки за заштита на основните права на граѓаните од користење на вештачката интелигенција.

Со цел воспоставување на правна рамка на меѓународно ниво, со учество на околу 70 претставници на земји членки на Советот на Европа, но и на значаен број на земји кои не се членки на Советот на Европа, Европската Унија, како и голем број на меѓународни граѓански и други организации, беше изготвена Рамковната конвенција на Советот на Европа за вештачката интелигенција (Council of Europe. (2024, September 5). Framework Convention on Artificial

Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. Opened for signature 5 September 2024.), која беше усвоена од Комитетот на министри на Советот на Европа на 133-та седница на 17 мај 2024 година.

Оваа Конвенција претставува прв меѓународен обврзувачки документ на полето на вештачката интелигенција, кој има за цел да создаде обврска за развој и употреба на системите за вештачка интелигенција на начин кој е во целост усогласен со човековите права, демократијата и владеење на правото. Сепак, несомнено е дека технолошкиот развој е многу побрз од процесите на согледување на прашањата кои треба да се регулираат и од процесите на креирањето на соодветна правна регулатива, која треба да овозможи правилно и контролирано користење на вештачката интелигенција, како и препознавање и регулирање на ризиците од нејзиното користење.

Користењето на вештачката интелигенција во транспортот, медицината, технолошките процеси во индустријата и производството, се чини дека станува се поприфатливо, иако етичките прашања и прашањата за одговорноста во случај на грешки кои можат да ги загорзат безбедноста и здравјето на луѓето и прашањето за правната одговорност за последиците од овие грешки, сеуште предизвикуваат дилеми, кај креаторите на политики во овие области.

Правото, како дисциплина што традиционално се темели на конзервативни ставови и строго утврдени нормативни рамки, се соочува со значајни предизвици во процесот на интеграција на вештачката интелигенција, особено од етички и морален аспект. Овие предизвици се особено изразени кога станува збор за примена на вештачка интелигенција во практикувањето на правото – како што се адвокатските услуги, правното советување и слични професионални дејности – но и во пошироката примена на правото преку донесување на управни акти, судски одлуки и креирање на јавни политики. Дополнително, прашањата стануваат уште посложени кога вештачката интелигенција се користи од страна на т.н. „корисници на правото“, односно физички и правни лица кои имаат обврска да го усогласат своето однесување со позитивното право. Во сржта на овие дилеми се наоѓаат прашањата за начинот, оправданоста, условите и границите на легитимна употреба на вештачката интелигенција во рамките на правниот систем.

1. Вештачката интелигенција и начинот на нејзино функционирање

Согласно Рамковната конвенција за вештачката интелигенција и човекови права, демократија и владеење на правото, „системот за вештачка интелигенција, се дефинира како систем заснован на машина, кој за експлицитни или имплицитни цели, заклучува, од влезот што го добива, како да генерира резултати како што се: предвидувања, содржина, препораки или одлуки, кои можат да влијаат на физичките или виртуелните средини“. Вештачката интелигенција се дефинира и како „користење на технологијата за автоматизирање на задачите за кои вообичаено е потребна човечката интелигенција“ (Russell, 2010.). Во основа системите на вештачката интелигенција се способни да продуцираат корисни, интелигентни резултати врз основа на препознавање на шеми на податоци и процеси, како и преку користење на знаење, правила и податоци кои им се претходно кодирани од човекот во облик кој може да биде процесирани, односно обработени од компјутери.

Постојните системи на вештачка интелигенција, сеуште не се дизајнирани да имаат интелектуални способности кои ги надминуваат интелектуалните човечки способности, како апстрактно размислување, способност за генерално-решавање на проблеми, разбирање на концепти, флексибилно разбирање и широк спектар на други функции кои се поврзани со човечката интелигенција (Krupansky, 2017).

Системите на вештачката интелигенција во основа функционираат на два начина и тоа: со машинско учење и преку логични правила и прикажување на наученото. Методите на машинско учење функционираат врз основа на корисни шеми (шаблони) во голем број на податоци. Овие системи можат да ги применат овие шеми на различни задачи, како на пример, возење на автомобил, откривање на измами, на начин што создаваат корисни привидни интелигентни резултати (Marx, 2016). Со проучување на поголем број на податоци и пребарување на дополнителни шеми, односно примероци, тие го подобруваат изведувањето на одредени задачи во одредено време.

Вториот начин на функционирање на системите на вештачка интелигенција е преку логични правила и прикажување на знаење. Во овој случај станува збор за снабдување на компјутерот од страна на програмерите, со серија на правила кои во основа ја претставуваат логиката и знаењето за било која активност кои програмерите се обидуваат да ги моделираат и автоматизираат. Правилата на знаењето се претставени на јазик на компјутерот, што му овозможува истите да ги процесира, односно обработи и дидактички да ги разбере. Програмерите заедно со експертите од одредена област ја обликуваат експертизата, знаењето од одредена област во компјутерски-разбирлива форма. На овој начин системските дизајнери го преведуваат знаењето од одредена област во серија на формални правила и структури кои можат да бидат обработени од компјутер. Вака креираниот систем на правила и структури на знаењето од одредена област овозможува понатамошно нивно автоматско користење, преку користење на кодираното знаење. Откако еднаш овие правила ќе бидат прикажани на програмски компјутерски јазик, компјутерот може да работи со овие правила во дедуктивни низи за да дојде до соодветни заклучоци. Според тоа во зависност од податоците и правилата кои ќе му бидат достапни на компјутерот зависи и какви резултати, заклучоци и решенија може да даде за одредени прашања и поставени проблеми.

2. Користење на вештачката интелигенција во правото

Во основа користење на вештачката интелигенција во правото значи употреба на компјутерите и математичките техники со цел правото да го направат поразбирливо, погодно за менаџирање, покорисно, попростапно и попредвидливо. Овој концепт има свои корени со слични идеи уште од Готфрид Лајбниц во 1600 година, кој бил математичар, но исто така бил и правник и бил еден од првите кои истражувал како математичкиот формализам може да го подобри правото (Sartor, 2005). Почетоците на користењето вештачка интелигенција во правото, се на принципот на прикажување на знаењето и на користење на правилата на кои се заснова правниот систем. Меѓутоа во 21-виот век се повеќе се користи методот на машинско учење, кој особено го развиваат приватниот бизнис сектор и универзитетите, во насока на обезбедување на поголема ефикасност и ефективност на правото. Имено, користењето на вештачката интелигенција во правото, во основа може да се подели во три сегменти:

- 1) Во практикување на правото од страна адвокатите, правните консултанти и сл.;
- 2) Во креирањето и примена на правото од страна на законодавецот, судиите, административните органи и полицијата и
- 3) Во остварување на своите права и обврски, од страна на корисниците на правото (граѓаните, бизнисот, организации и др. правни субјекти).

2.1. Користење на вештачката интелигенција во практикувањето на правото

Адвокатите, како практичари, се даватели на адвокатски услуги кои опфаќаат правно советување на клиентот, застапување на клиентот пред судови и други органи, изготвување и поднесување на поднесоци во постапки пред надлежни органи во име на клиентот, градење на правни случаи и позиции за потребите на клиентите во постапките пред органите, правно регулирање на односите меѓу клиентот и други лица, составување на договори и други правни документи за потребите на клиентот и др.

Првите почетоци на користење на вештачката интелигенција во практикувањето на правото се во истражувањата за потребите на судските постапки или парничењето. Парничното истражување е процес на обезбедување на докази за парница. Прегледувањето на документите за еден правен предмет, традиционално е задача на адвокатите кои треба да ги прегледаат сите документи во врска со правниот предмет и според нивната содржина и важност да одлучат кој од документите (кои најчесто се многубројни) се релевантни за конкретниот правен предмет и би имале значајна улога во постапката пред суд или други органи, или да оценат дали истите можат да бидат презентирани во постапката, на пример поради степенот на доверливост и сл.

Во првата деценија од овој век, е изготвен софтвер за електронско истражување e-discovery, со кој е овозможено огромен број на документи да бидат прегледани и според критериумот на истражување да бидат идентификувани, за многу кратко време и со малку

трошоци, и главно многу попрецизно, за разлика кога истото истражување би било спроведено од тим на правници или правни помошници (Davis, 2020). По оваа прва алатка, се појавуваат неколку виртуелни асистенти на вештачката интелигенција, кои се дизајнирани да им помагаат на правниците во спроведувањето на правното истражување. Овие алатки овозможуваат брзо пребарување на релевантни правни случаи, закони, прописи и правни натписи за да им дадат поддршка на адвокатите да креираат цврсти правни аргументи и да бидат секогаш во тек со новите промени во правото.

Тргувајќи од дилемата, колку вештачката интелигенција може да има „креативна улога“ во правото, согласно истражувањата направени од Британскиот Институт за Меѓународно и Компаративно право, најчесто користени алатки на вештачката интелигенција се e-discovery, за гласовно диктирање и за генерирање на идеи. Ако во минатото во правните фирми било вообичаено постарите партнери во правните фирми да организираат состаноци за генерирање на идеи и можни начини од каде да се почне во градење на еден правен случај, во присуство на други помлади правници и правни помошници, сега тоа многу брзо го завршува вештачката интелигенција. Со вештачката интелигенција, доволно е партнерот во правната фирма, на соодветната платформа да постави одредено прашање и да добие во неколку секунди основен материјал со можните начини и идеи за градење на правниот случај на клиентот. На овој начин со помош на овие алатки на вештачката интелигенција можат да се генерираат апстрактни, заклучоци, прегледи и сл. за различни правни прашања. Но, сепак треба да се напомене дека кај адвокатите и правните фирми користењето на вештачката интелигенција во основа сеуште значи само добивање на првични идеи и насоки за одредени правни прашања, но сепак сеуште не постои целосна доверба во добиените резултати на овој начин, со оглед дека добиените резултати сепак треба да бидат проверени од адвокатот, односно правникот во соодветните закони, прописи или правни документи.

Најголемата придобивка за работата на адвокатите и правните фирми, е тоа што со користење на вештачката интелигенција се автоматизира еден дел од обемената, рутинска правна работа која бара ангажирање на повеќе човечки ресурси, финасиски трошоци, но и време. Во основа виртуелните асистенти се користат за автоматизирање на процесите, и тоа:

- преглед на договори, со цел проверка дали истиот ги има сите потребни елементи, податоци и дали содржи јазични грешки;
- создавање на правни документи, со генерирање на стандардни правни документи, кои им овозможуваат на адвокатите и правниците да состават издржани, соодветни и ажурирани правни документи;
- превод на правни документи, кој е особено значаен за адвокати и правни фирми кои работат со клиенти од странство;
- менаџирање на документи, со оглед дека адвокатите како и правните фирми имаат огромен број на правни документи кои треба да бидат уредени согласно видот на правните работи, клиентите, правната важност и роковите, со цел навремено преземање на потребните правни дејствија;
- овозможува поголема вклученост и информираност на странките во правните процеси, особено преку користење на алатката Chatbox која им овозможува на правните фирми побрзо да ги направат основните правни истражувања и да ги добијат првичните потребни информации од клиентите, да закажуваат состаноци и да даваат 24 часовна поддршка на своите клиенти;
- постапување со должно внимание и проценката на ризикот, со оглед дека со поголема брзина може да се анализираат огромен број на договори, документи и др. извори на податоци, да се идентификуваат потенцијалните ризици, со споредување да се утврди усогласеноста на документите и др. со важечките закони, меѓународни договори и сл. со голема точност, а со тоа се избегнуваат грешките и ризикот од настанување на спорови.

Вештачката интелигенција кај правните фирми, се користи и за изготвување т.н. брифинзи за правните случаи, и изготвување на резимеа за одредени правни истражувања, со што освен истражувањето на огромен број документи, прописи и др. извори на податоци, вештачката интелигенција истите ги сумира во одредени заклучоци, со што значително го скратува времето на адвокатите и правните консултанتي во извршување на нивните задачи (White, 2024).

Во однос на анализата на предвидување, истата претставува активност на виртуелните асистенти на вештачката интелигенција, која им овозможува на адвокатските фирми, правните фирми како и корпорациите да креираат свои аналитички програми согласно нивните потреби. Овие виртуелни асистенти врз основа на истражување на податоци од минатото, во смисла на донесени пресуди за исти или слични случаи, за склучени договори во минатото за исти или слични бизнис зделки, и спорови во врска со истите и како истите завршиле, кај кој судија и сл., можат да предвидат, како ќе биде одлучено во конкретниот правен случај, на пример во одредена парница, судска постапка или спор во врска со бизнис договор. Виртуелните асистенти им помагаат на адвокатите да ги идентификуваат новите трендови во правото и носење на правните одлуки и да им дадат повеќе информации за донесување на стратешки одлуки. Во однос на правната анализа на договорите, виртуелните асистенти при анализа на договорите, го прегледуваат договорот, ги обележуваат важните клаузули во договорот, но и ги препознаваат можните ризици согласно одредбите во договорот, што секако е од голема помош при преговори со клиентите и при склучување на бизнис зделките.

2.2. Користење на вештачката интелигенција во креирањето и примената на правото

Во основа користењето на вештачката интелигенција во креирање и примена на правото најмногу ги покренува прашањата на етиката, правото на заштита на личните податоци, демократијата и владеење на правото. Ова со оглед дека овој дел на правото како област има најдиректен ефект во секојдневниот живот на луѓето. Имено, користењето на алатки на вештачката интелигенција, со цел анализа на одредени статистички податоци, демографски податоци, податоци за општествените движења и однесување на населението, претставува основа за креирање на политиките од страна на законодавецот.

Овие политики се преточуваат во правни норми кои ги дефинираат правата, обврските, забраните и однесувањето на граѓаните во различни области на општествениот живот. Можноста да се креираат правни норми врз основа на законски решенија кои се засноваат на претходно наведените анализи спроведени од вештачката интелигенција, создава дилеми за кредибилноста на ваквите законодавни процеси. Во суштина, вештачката интелигенција како што беше напоменато погоре, функционира врз основа на програмски јазици кои овозможуваат анализа на огромен број на податоци и информации, нивно споредување, препознавање на одредени шеми или шаблони во различни случаи или начини на однесување и врз основа на тоа ги произведуваат резултатите од анализите направени врз основа на овие податоци и информации. Но, она на што се предупредува е дека, сепак човекот го креира програмскиот јазик, и претходните податоци и информации кои се користат за анализа од алатките на вештачката интелигенција, се креирани и кодирани од човекот, и од неговите субјективни сознанија, предиспозиции, верувања и вредности.

Во процесот на донесување на одлуки во судски постапки од страна на судиите, како еден од примерите за користење на вештачката интелигенција во процесот на одлучување, е примерот дали на одредено обвинето лице треба му се досуди условна казна. За оваа цел постои можност судиите да користат алатки на вештачката интелигенција, кои им овозможуваат да го проценат ризикот за обвинетото лице, во смисла дали истиот би го повторил делото и дали може да му се одреди условна казна, преку анализа на податоците за обвинетото лице, врз основа на кои податоци виртуелните алатки ќе направат анализа на овој ризик и даваат препорака за видот на одлуката.

Во оваа смисла треба да се има во предвид и ставот 42 од Преамбулата на Законот за Вештачка интелигенција на Европската Унија во кој особено се потенцира потребата од почитувањето на презумпцијата на невиност на странките, односно дека истите можат да бидат обвинети и осудени само врз основа на нивното фактичко однесување. Лицата не можат да бидат осудени врз основа на предвидено однесување од системите на вештачката интелигенција врз основа само на нивното профилирање, врз основа на личните карактеристики, како националност, место на раѓање, место на живеење, број на деца, нивната задолженост, економска состојба, без основано сомнение дека лицето учествувало во криминални активности, поткрепено со објективни докажливи факти и без човечка оценка на истите. Поради тоа, системите на вештачка интелигенција кои се наменети да се користат во постапките за

спроведување на правдата и демократските процеси се сметаат за високо ризични системи, бидејќи имаат потенцијал да влијаат на демократијата, владеење на правото, индивидуалните слободи, правото на ефективен правен лек и на фер судење. Примената на вештачката интелигенција во работата на судските органи е оправдана при извршување на административни работи во судските постапки, кои активно и суштински не значат изрекување на право и одлучување врз основа на докази, туку се однесуваат на средување на документи, комуникација помеѓу вработените во судот и сл. Според тоа, може да се заклучи дека помошните административни работи и комуникацијата можат да бидат активности спроведени од системите на вештачката интелигенција, но самиот процес на оценка на доказите, одлучување за вината и одмерување на казната е сепак човечки насочена активност.

При примената на правото, од гледна точка на преземање на активности од страна на истражните и другите надлежни органи, со цел превенција, истрага, откривање и санкционирање на сторителите на кривичните дела, како и отстранување и превенирање на закани по јавната безбедност, се користат високо ризичните системи на вештачка интелигенција. Високата ризичност произлегува од можноста при користењето на системите на вештачка интелигенција, да се загрозат демократските процеси, владеењето на правото и да се предизвика повреда на основните човекови права. Во оваа смисла, Регулативата за Вештачката интелигенција на Европската Унија, општо ги регулира случаите и упатува на потребата од дорегулирање на истите во националното законодавство на земјите членки, за користење на системите на вештачка интелигенција за биометриска идентификација во „реално време“, на физичките лица на јавно достапни простори при спроведување на законот. Користењето на вештачката интелигенција за биометриска идентификација, во реално време, на јавно достапни простори според оваа регулатива е забрането, со оглед дека истото има дискриминирачки ефект и влијание на приватниот живот на луѓето. Но, сепак се предвидени исклучоци од оваа забрана, кога во строго определени случаи со ограничена употреба, треба да се заштити значаен јавен интерес, чија важност е поголема од заштита на човековите индивидуални права. На пример, во случај на потрага по жртви на кривични дела, потрага по исчезнати лица, закана по животот и физичката безбедност на лицата од терористички напад и за локализирање и идентификација на лица подготвувачи или извршители на кривични дела наведени во Регулативата, а кои се казниви со казна затвор од најмалку 4 години и се предвидени во националните законодавства на земјите членки.

Користењето на системите на вештачка интелигенција на овој начин, е оправдана доколку не постои друг начин, и доколку ризикот на ограничување на индивидуалните човекови права е помал од ризикот за загрозување на јавниот интерес, но и во овој случај е потребно посебно овластување за примена на мерката за биометриска идентификација „во реално време“, на јавно достапни површини, издадено од судски органи или други независни административни органи, чија одлука е обврзувачка. Во случај на итност, ова овластување може да биде побарано и добиено најдоцна 24 часа од преземањето на активностите. Доколку се одбие барањето за давање на овластување, истото стапува на сила веднаш, а сите добиени податоци со овие активности се бришат. На овој начин се овозможува контрола од злоупотреба на овие мерки од страна на истражните органи да користат податоци за биометриска идентификација и за други цели, како на пример политички, социјални и сл.

Во административни постапки пред други надлежни државни органи, во услови кога државите се стремат кон дигитализација на процесите поврзани со давање на услуги на граѓаните и постапување по различни барања, постојат можности за користење на вештачката интелигенција. Во овие случаи државните органи користат програмски системи кои содржат серија на правила за одлучување по барања на граѓаните, врз основа на кои автоматизирано се одлучува за прифаќање или одбивање на барањата. На овој начин административните службеници за кратко време можат да одговорат на поголем број на барања. Овие системи содржат автоматизирано компјутерско проценување на исполнетост на условите за одобрување на барањата и врз основа на доставената документација и податоците во постојните бази и регистри на државните органи, автоматски се проверува исполнетоста на условите во однос на доставеното барање и се издава електронски потребниот документ.

Вештачката интелигенција има многу значајна улога во работата на полицијата. Полицијата првично ја користела вештачката интелигенција од два аспекта. Првиот аспект е во

предвидување на локацијата и времето на идни обиди за сторување на кривични дела, преку технологијата на машинско учење, која преку детектирање на шаблони во претходни криминалистички податоци ги дава овие предвидувања (McCarthy, 2019). Со користењето на технологијата на машинско учење, полицијата добива сознанија врз основа на историските податоци, каде постои најголем ризик за сторување на кривични дела, утврдување на можните локации за сторување на кривични дела, предвидување на можните сторители на одредени кривични дела имајќи ги во предвид нивните претходни сторувања и сл., што и овозможува на полицијата навремено да го спречи сторувањето на кривичните дела и да биде поефикасна преку соодветно планирање на своите ресурси и обезбедувајќи полициското присуство каде што е најмногу потребно и ефективно.

Вториот аспект на користење на вештачката интелигенција во оваа област е со технологијата за препознавање на лица (Gupta, 2025). Полицијата денес рутински преку компјутерски поврзани камери на улиците и пред објектите од безбедносна важност ги скенира минувачите и овие податоци ги користи за споредување фотографии и видеа на потенцијални осомничени лица или истите ги споредува преку базите на податоци кои содржат фотографии на лицата кои претходно имаат криминални досиеја или имале контакт со органите кои го спроведуваат законот. Овој начин на користење на вештачката интелигенција има свои предности во побрзо откривање на сторителите на кривични дела преку следење на осомничените лица за кои постојат претходни податоци во базите на податоци на полицијата дека се сторители на кривични дела, Меѓутоа, како што беше претходно наведено користењето на видео следење и користењето на биометриска идентификација „во реално време“ на јавно достапни површини е правно оправдана, само доколку станува збор за загрозување на значаен јавен интерес, во кој случај за примена на овие мерки е потребно претходно овластување од надлежните судски органи или други надлежни регулаторни тела. Ова пред се бидејќи со примената на овие мерки се загрозуваат основните човекови права, како правото на приватност.

2.3. Користење на вештачката интелигенција од корисниците на правото

Со цел остварување на своите права, обврски и вршење на своите активности т.н. корисници на правото како граѓаните, бизнисот, организации и др. правни субјекти ја користат вештачката интелигенција. Кога станува збор за бизнисот, различни организации и правни субјекти, тие користат систем на правила за политика на нивното работење, со цел да го усогласат своето работење со законската регулатива. Овие системи во основа вршат проверка на политиките, процедурите и правните документи на субјектите дали се во согласност со законската регулатива, и со новите измени и трендови во политиките за областа на нивното дејствување.

Вториот аспект е користење на вештачката интелигенција, особено во бизнис секторот, преку системи кои користат договори кои се изразени на компјутерски разбирлив јазик, така што врз основа на основните податоци внесени во системот, истиот може да генерира договори, врз основа на претходно внесени шаблони.

Банкарскиот сектор и осигурителните друштва, се корисници на системите на машинско учење кое овозможува откривање на измами во трансакциите кои се реализираат преку банките и финансиските друштва, но во голема мера се успешни и во спречување на измамите во остварувањето на правата и исплатите врз основа на осигурителните полиси. Во основа вештачката интелигенција се користи во борбата против финансиските измами, преку техники на машинско учење, со цел да се идентификуваат или спречат активности на измама, со анализирање на огромни бази на податоци и препознавање на шеми (шаблони) кои упатуваат на можна измама. Моделите на вештачка интелигенција учат од новите трендови и можат да посочат на сомнителни елементи или врски, а кои можат да бидат непрепознатливи или невидливи за човекот. Значењето на машинското учење произлегува од можноста за кратко време да се анализираат голем број на податоци, но предизвикот и за овој вид на користење на вештачката интелигенција е дали се одбрани вистинските и точни податоци, како и правилниот пристап во нивното одбирање за да бидат основа за анализа. Со цел, да се добијат подобри резултати, основно е машинското учење да биде контролирано од човекот, од аспект, дека машинското учење треба да се заснова на претходни и потврдени знаења за различни тактики на

измама, и кои би биле основа за идентификување на шемите на измама. Ова со оглед дека, машините лесно учат, кога постои јасна цел што треба да научат.

Откривањето на измами преку машинското учење се заснова на следното:

1.Откривање на неправилности (аномалии) – преку идентификување на невообичаени шеми или отстапување од вообичаените трансакциски податоци или процеси:

2.Анализа на ризични резултати - моделите на машинско учење ги препознаваат ризичните трансакции, врз основа на различни фактори како на пр.: износот на трансакцијата, локацијата, зачестеноста и претходното однесување, и упатуваат на потребата од нивно понатамошно истражување:

3.Проучување на мрежи - со откривањето на измамничките мрежи, особено со анализа на поврзување на субјекти кои немаат иста или слична дејност, невообичаени поврзувања во кластери и сл.:

4.Верификување на идентификација - ја верификуваат идентификацијата од корисникот, преку идентификација на документи, препознавање на карактеристики на ликот, кои техники успешно се справуваат со кривичното дело, кражба на идентитет.

Имајќи ги во предвид техниките кои ги користи вештачката интелигенција во спречувањето на измами во банкарскиот сектор, вештачката интелигенција соодветно се користи и од полицијата и другите истражни органи, во спречувањето и откривањето на финансиските кривичните дела.

Кога станува збор за граѓаните, но и другите правни субјекти, третиот аспект на користење на вештачката интелигенција од страна на овие корисници на правото, е преку добивање на правна помош. Станува збор за едноставни експертски системи, во вид на chatbots, кој им овозможува на обичните корисници да добијат одговори на основните правни прашања.

Сепак, основни предуслови за користење на вештачката интелигенција од страна на граѓаните, е постоење на компјутерска писменост, интернет поврзаност и други предуслови, кои во зависност од развиеноста на дигиталното општество во една држава, не се подеднакво достапни. Имено, во поразвиените држави каде постои поголема компјутерска писменост, достапност на интернетот, поголем број на е-услуги кои ги нуди државата, користењето на вештачката интелигенција е поквалитетно и посигурно. За да можат моделите на вештачка интелигенција да дадат подобри услуги за граѓаните потребни се бази на податоци засновани на потврдено човечко знаење, кои овие модели ќе ги пребаруваат, анализираат и споредуваат и врз основа на истото ќе можат да дадат поточни и поквалитетни одговори и решенија.

3. Можностите кои произлегуваат од користењето на вештачката интелигенција во правото

Можностите кои произлегуваат од користење на вештачката интелигенција во практикување на правото, произлегуваат од автоматизирање на голем број на процеси, кои заштедуваат човечки ресурси, материјални средства и време. На овој начин се овозможува и помалите адвокатски и правни фирми да бидат конкурентни и да одговорат и работат со поголем број на клиенти, со што успеваат да им бидат конкуренција на поголемите адвокатски и правни фирми, кои до сега имаа предност поради поголемите човечки ресурси, можност за подобра организација и побрзо решавање на предмети и одговарање на барањата на поголем број на клиенти.

Во услови на се покомплексни закони и правни регулативи, кои го опфаќаат не само националното законодавство на државите, туку и потребата на усогласување на работењето на правните фирми со се поголем број на меѓународни правни акти и меѓународни договори, вештачката интелигенција овозможува обезбедување на подобра правна усогласеност и намалување на ризикот од неусогласеност особено кај бизнисот. Ова се постигнува со помош на алатките кои помагаат во споредувањето на договорите и правните акти со постојано променливата законска регулатива, но и со користење на алатки за следење кои ги предупредуваат правните тимови за најновите измени во законите и другата правна регулатива, со што се намалува ризикот на неусогласеност кај правните фирми и бизнисите, со што се намалуваат можностите за настанување на спорови.

Од аспект на граѓаните, можностите кои им ги дава користењето на вештачката интелигенција, во основа се состои од добивање на првични и основни одговори на различни правни прашања, иако истото не значи и автоматско решавање на правните проблемите, но преку овие системи добиваат насока за потребата од барање на професионална правна помош, или доколку станува збор за добивање на административни услуги (за издавање на документи, аплицирање за работни места и сл.) преку овие системи многу полесно, побрзо и поефтино да можат да ги добијат потребните услуги.

Користење на вештачката интелигенција е значајно во областа на безбедноста, особено во борбата против криминалот. Од овој аспект во полицијата се користат системи кои овозможуваат поефикасно, побрзо и посигурно решавање на кривичните дела и наоѓање на нивните сторители, но исто така овие системи овозможуваат и превентивно дејствување на полицијата со цел спречување на кривичните дела.

Можностите за користење на вештачката интелигенција во креирањето на правото, особено во донесување на законите и другите прописи, како и во донесување на судските одлуки, сепак се ограничени за разлика од другите области на правото. Имено, самото донесување на закони и прописи произлегува од претходно креирање на политики, врз основа на појавите во општествениот живот, и тоа како во економскиот, социјалниот така и во политичкиот живот, кој процес сепак се заснова на човечката интелигенција и расудување, емоции и човечки вредности кои не можат да бидат заменети од вештачката интелигенција, барем засега.

4. Предизвици во користење на вештачката интелигенција во правото

Предизвиците во однос на користењето на вештачката интелигенција во основа произлегуваат од неможноста да се создаде правна рамка која ќе ги регулира аспектите на начинот на кој треба да се развива вештачката интелигенција, кој може и како треба да ја развива, како да се воспостави контролата и кој треба да ја има врз системите на вештачка интелигенција, како да се утврди правната одговорност за настанатите штети и повреди од користење на вештачката интелигенција и сл.

Сите овие аспекти започнуваат од основното прашање како да се дефинира вештачката интелигенција, особено за целите на нејзино правно регулирање. Вештачката интелигенција се дефинира на многу различни начини, но во основа станува збор за машина создадена од човекот, која врши одредени активности и операции и решава зададени задачи. Но сепак, не постои прецизна дефиниција, која би претставувала правна основа за дефинирање на видовите на вештачка интелигенција, начинот на нејзино создавање, начинот на нејзиното користење, предвидливоста кој и за што може да ја користи, што претставува сигурно користење на вештачката интелигенција, како истата може да се контролира и од кого, начинот на утврдување на причинско последицната врска од дејствување на вештачката интелигенција и настаната повреда или штета, не само на лицата, субјектите, државата туку и врз општеството.

Системите на вештачка интелигенција, откако еднаш ќе бидат создадени од нивните дизајнери, програмери или производители, функционираат на начин кој на почетокот се смета за предвидлив. Меѓутоа, имајќи во предвид дека човекот честопати поради краткиот временски период во кој треба да донесе некоја одлука или да даде одговор на одредено прашање, не ги зема во предвид сите претходни сознанија до кои дошол во минатото, нема пристап до сите бази на податоци кои му се потребни, ниту пак може истите во краток временски период да ги анализира овие податоци, честопати реагира и одлучува врз основа на интуиција, и не земајќи ги сите претходни искуства и сознанија во предвид (Scherer, 2016). За разлика од човекот, системите на вештачката интелигенција, за многу кратко време ги анализираат сите бази на податоци и сите искуства кои се програмирани, и честопати со нивна комбинација и анализа даваат решенија, кои човекот никогаш не би ги дал или заклучил. Оттука голем број на научници укажуваат на т.н. автономно работење на вештачката интелигенција. Имено, откако вештачката интелигенција ќе биде дизајнирана, програма и произведена, се смета дека човекот не може секогаш да ги контролира внатрешните процеси во системите на вештачката интелигенција, со оглед дека тие се поврзани на различни бази на податоци, кои постојано се менуваат и ажурираат, и со податоци и со нови искуства, кои човекот не секогаш може да ги следи, од каде произлегуваат и активностите на вештачката интелигенција кои човекот не може да ги предвиди.

Во вакви околности главниот предизвик е како да се утврди правна рамка за контрола на вештачката интелигенција, кога не може да се предвиди начинот на нејзиното функционирање и да се предвидат нејзините активности.

Предизвиците во користењето на вештачката интелигенција во правото, постојат поради посебноста на оваа област која задира најчесто во основните човекови права, како што се правото на приватност, заштита на личните податоци, но и влијае на владеење на правото и демократијата.

Предизвикот при користењето на вештачката интелигенција во правото, особено при практикувањето на правото, е како да се утврди одговорноста на адвокатите и правните советници, во случај кога за решавање на правните случаи на своите клиенти користат вештачка интелигенција, особено со понудени решенија или предвидувања. Основниот начин на надминување на овој предизвик, е проверка од страна на експерти на понудените решенија со правните норми, правните трендови и податоци, врз основа на кои се програмираат системите на вештачка интелигенција кои се користат од страна на адвокатите и правните советници, со цел заклучоците и решенијата кои ги генерира системот на вештачка интелигенција да бидат точни и веродостојни. Од друга страна и добиениот резултат од процесите и заклучоците на системите на вештачката интелигенција, кои се користат за решавање на правните случаи треба двојно да бидат проверени од правните експерти. Сепак, предизвикот и ризикот според истражувањата на Британскиот Институт за Меѓународно и Компаративно право е многу помал при користење на вештачката интелигенција во пишување на договори или други правни документи врз основа на претходно воспоставени шаблони и податоци.

Во спроведувањето на правото како еден од поголемите предизвици е користењето на т.н. „Black box“ системите на вештачка интелигенција, особено моделите на длабинско учење, кои донесуваат одлуки без да дадат преглед или информации на кој начин дошле до одредени заклучоци и одлуки. Во овој случај станува збор за системи во кој има влез на податоци и излез на одговор, одлука или заклучок, но процесот помеѓу влезот на податоци и излезот на одговор или одлука не е транспарентен за неговите корисници. Непостоењето на транспарентност на процесот кој се одвива во овие модели на вештачката интелигенција, со право предизвикува загриженост, за сигурноста и точноста на резултатите, кога не е познато како истите се добиени. Процесот кај „Black box“ моделите на вештачка интелигенција се заснова на претходно обучување на моделот врз основа на одредени бази на податоци, и учењето се заснова на примери, а не на прецизни правила. Кога во овој процес се додаваат нови податоци, моделот ги применува своите претходно научени шаблони, за да даде предвидувања или предложи одлука. Бидејќи овие предвидувања и одлуки се продуцираат како резултат на безброј врски и нивоа на пресметки и проценки, не постои јасно разбирливо објаснување за човекот, односно корисникот како моделот дошол до соодветната одлука или предвидување.

Имајќи го во предвид овој нетранспарентен процес на донесување на одлуки со користење на овој модел на вештачка интелигенција, се смета дека поради оваа негова карактеристика, овозможува поголема објективност при донесување на одлуките без влијание на лично мислење, без политичко влијание и сл. Но, главниот предизвик особено во правото, е како да се верува на донесените одлуки од овие модели кога не постои транспарентност на процесот, не е јасно како е донесена одлуката и врз основа на што, како и не можноста од лоцирање на одговорност за донесување на истата. Ова, ако се има во предвид дека основата на спроведување на правото е преземање на истражни дејствија, за да се дојде до релевантни докази и факти, врз основа на кои може да се донесе праведна и правилна одлука.

Предизвикот при користење на вештачката интелигенција во носење на одлуки во правото (судски пресуди, административни одлуки и сл.), е како да се утврди одговорноста на алгоритам врз основа на кој се донесува одлуката, кога одлуката е донесена од систем на вештачка интелигенција. Во овој случај се покренува прашањето за професионална одговорност. Во науката со право се поставува прашањето „ако вештачката интелигенција користена за правни работи пропушти или згреша во правните услуги, кој ќе биде одговорен за грешките, и како?“ (Wang, 2023). Предизвикот е дали одговорноста е на создавачот или на развивачот на погрешното софтверско решение или субјектот која го користел. Поради тоа, прашањата кои државите треба да ги регулираат во законодавството со кое ќе се регулира користење на вештачката интелигенција се: дозволените и недозволените ризици од нејзиното користење,

одговорноста за последиците од користење и начинот на остварување на правна заштита во случај на штета или повреда од користењето на системите на вештачка интелигенција.

Вршењето на правната професија, во основа се заснова на доверба, транспарентност, комуникација и соодветно претставување помеѓу клиентот и давателот на правната услуга. Предизвикот при користење на вештачката интелигенција, е како тоа влијае на обврската на адвокатот да даде јасна информација и да не го доведе во заблуда својот клиент. Ова со оглед дека користењето на вештачката интелигенција, значи не постоење на целосна експертиза од страна на адвокатот или правникот, и како тој ќе го објасни транспарентно соодветното постапување, кое се заснова на насоки добиени од системите на вештачка интелигенција. Во оваа смисла со цел на постоење на доверба помеѓу клиентот и давателот на правната услуга, потребно е клиентите да бидат известени за користењето на вештачката интелигенција во нивната правна работа, и во овие случаи прашањето за заштита при користењето на личните податоци, е особено важно.

Со оглед на начинот на функционирањето на системите на вештачката интелигенција, при нивното користење од страна на државните органи при креирање на правото или при донесување на одлуките, со кои се влијае директно на животот на луѓето и нивните слободи, предизвикот е како при кодирањето на овие системи да се обезбеди користење на податоци и информации, кои ги третираат луѓето подеднакво и фер, во однос на пол, раса, етничка или верска припадност, економска или социјална состојба или статус, возраст и сл, а при тоа да се биде сигурен дека базите на податоци од каде системот ги користи податоците и шаблоните врз основа на кои ги креира решенијата и одлуките, се креирани на непристрасен, објективен и транспарентен начин.

Имајќи го предвид претходно наведеното може да се заклучи дека постојат повеќе предизвици при користење на вештачката интелигенција во правото а тоа се: непостоење на транспарентност на процесот на донесување на одлуки, непостоење на човечка оценка, расудување и разбирање на сите релевантни податоци, не можност од примена на морални и етички вредности, непостоење на човечко креативното размислување и заклучување, неможност од земање во предвид на психолошкиот и емоционалниот момент кој може да биде пресуден при донесување на одлуките.

5. Предуслови кои треба да ги обезбедат државите за побезбедно користење на вештачката интелигенција

Согласно Регулативата за вештачка интелигенција на Европската Унија, ризиците кои се утврдени во однос на користењето на вештачката интелигенција се утврдени како: неприфатлив ризик, висок ризик, ограничен ризик и минимален ризик. Од аспект на користење на вештачката интелигенција во правото, како високо ризични системи на вештачката интелигенција се сметат системите на вештачката интелигенција кои се користат: за спроведување на законот, поради опасноста и пречките кои ги создава за остварување на основните права на луѓето: управување со миграцијата, азил или гранична контрола, спроведување на правдата и демократските процеси. Поради тоа основните услови и обврски кои треба да бидат исполнети, за да можат да се употребуваат овие системи на вештачка интелигенција се: да се изврши соодветна проценка на ризикот и системи за ублажување; користење на висококвалитетни збирки на податоци кои го снабдуваат системот за да се минимизираат ризиците и дискриминаторските резултати; водење на евиденција на активностите со цел обезбедување и следење на резултатите и постоење на детална документација што ги обезбедува сите потребни информации за системот и неговата цел, според кои државите ќе можат да ја оценат сообразноста на системот; обезбедување јасни и соодветни информации за корисникот; обезбедување мерки за човечки надзор над системот за да се минимизира ризикот и обезбедување на високо ниво на робусност, безбедност и точност.

Во насока на намалување на ризиците во однос на настанување на грешки и повреда на здравјето на луѓето, повреда на човековите права и загрозување на безбедноста со користење на вештачката интелигенција, во член 14 од Регулативата за вештачка интелигенција на Европската Унија, е регулирано дека високо ризичните системи на вештачка интелигенција (вклучувајќи ги и човек-машина интерфејс алатките) треба да бидат дизајнирани и направени на начин, кој ќе овозможи ефективно да бидат надгледувани од човекот за време на периодот во

кој се употребуваат. Целта е да се превенира или намали ризикот по здравјето, сигурноста и човековите права, кои можат да настанат со користење на високо ризичните системи на вештачка интелигенција, намерно или под услови кои може да се претпостави дека настанале како резултат на погрешно користење, посебно кога ваквите ризици опстојуваат без оглед на примената и исполнување на барањата за овој вид на системи утврдени во регулативата. Мерките за надзор се:

- мерки кои се утврдени врз основа на техничка предвидливост, за високо ризичните системи на вештачка интелигенција, и со кои се проверуваат овие системи пред нивното пуштање на пазарот или во употреба и

- мерки кои се идентификувани од провајдерот пред да се пушти на пазар системот, или пред негова употреба а кои соодветно треба да ги примени развивачот (deployer).

Физичките лица кои треба да ја вршат човечката контрола на високо ризичните системи на вештачка интелигенција, треба да бидат способни:

1. да го разберат соодветниот капацитет и ограничувања на системот на вештачка интелигенција и постојано да го контролираат неговото работење, како и да ги откриваат и адресираат неправилностите, дисфункционалностите и неочекувано извршување на одредени работи,

2. да останат свесни за можната тенденција за верба во автоматските процеси или преголема верба на резултатите добиени од високи ризичните системи на вештачка интелигенција, особено кога овие информации или препораки се однесуваат на донесување на одлуки од страна на физички лица,

3. точно да ги толкуваат резултатите, преку толкување на алатките и методите кои им се достапни,

4. да одлучат во одредена ситуација, да не ги користат резултатите од високо ризичните системи на вештачка интелигенција, да не ги земаат во предвид или да ги проверат и

5. да можат да ја прекинат работата на системот, или да интервенираат во неговата работа, за да може системот да се стопира на сигурна позиција.

Сигурноста во добиените резултати се остварува и преку верификација на истите од најмалку две лица со соодветни компетенции, обука и овластување да го проверат добиениот резултат, а за да истото биде објективно, тоа го прават одвоено еден од друг. Според тоа, ако се анализираат овие одредби од регулативата, може да се заклучи дека целта на истата е да се исполнат одредени барања и во однос на човечката контрола или надзор над работата на системите на вештачката интелигенција, со оглед дека голем број од процесите кои се одвиваат во системот не се јасни и транспарентни за корисниците. Поради тоа, потребни се компетентни лица со соодветни, обуки, знаења и овластувања за ги превенираат и спречат грешките кои можат да настанат во процесите на обработка на податоците и информациите, а кои би имале за последица давање на резултат или препораки кои се неточни или штетни.

Заклучок

Истражувањата за можностите и предизвиците на користењето на вештачката интелигенција во правото, открива дека правото и правната професија, за разлика од техничките области и професиите кои ги применуваат природните науки е „конзервативна„ област и професија. Имено, системите за вештачка интелигенција наоѓаат примена во различни сегменти во правото. Во креирањето на законите и донесувањето на одлуки, користењето на вештачката интелигенција согласно истражувањата носи високи ризици, бидејќи резултатот кој ќе го генерира системот на вештачка интелигенција зависи од кодираните правила, податоци и информации со кои истиот е програмиран, Користењето на податоци, информации и модели кои во себе содржат предрасуди и модели кои се засноваат на дискриминација по различни основи, ја загрозува објективноста и коректноста на резултатот кој ќе го генерира системот на вештачка интелигенција, а со тоа директно се загрозуваат основните човекови права кои се заштитени и гарантирани согласно правните системи на државите и со меѓународните документи. Од друга страна, користењето на вештачката интелигенција во правните процеси, при пребарување на правни акти, споредување на договори со постојното законодавство, пишување на договори и правни документи, кои се „рутински“ или како што ги нарекуваат правниците „шаблонски“ има

големи позитивни страни од аспект на заштеда на човечките ресурси, финансиски средства, време, но и обезбедување на поголема ефикасност и квалитет во овие рутински задачи, каде во случај на користење на човечкиот труд, постојат граници од субјективен карактер, како замор, невнимание, незнаење и сл., што не се карактеристики на системите за вештачка интелигенција како „правни помошници“ за овој вид правни работи. Исто така, вештачката интелигенција како „правен помошник“ има голема примена во правните истражувања, во конструкција на правен случај, давање на автоматизирани правни совети за едноставни и базични правни прашања, средување на документи и сл.

Основниот заклучок е дека користењето на вештачката интелигенција во правото има одредени ограничувања, со оглед дека не е соодветна нејзината примена во правни работи каде е потребно апстрактно расудување, толкување на значење на правните морми, пренесување на знаењето од една активност на друга, како и справување со отворени правни прашања и неструктурирани правни проблеми, бидејќи во овој случај не би можела да биде заменета човечката интелигенција.

Во основа главните дилеми и предизвици во користењето на системите на вештачката интелигенција во правото се однесуваат на стравот од загрозување на основните професионални и етички правила и кодекс на правната професија, постоењето на можност за намалување на работните места за правници, губење на основната правна експертиза кај правниците, постоењето на веродостојност и одговорност за правната работа, зачувување на довербата во односот клиент – правен полномошник, можноста за заштита на личните податоци, надминување на судирот на интереси, недостатокот на човечко расудување во правните работи, а кои влијаат директно на животот на граѓаните. Со оглед дека технолошкиот развој е побрз од процесите на прилагодување на правните системи со новините кои тој ги носи, иако започнува правното регулирање на системите на вештачка интелигенција, во однос на начинот на користење, поддршка на иновациите, финансиски и административни олеснувања, поставување на граници на забрана за користење, предвидување на мерки за надминување на ризиците кои ги носи користењето на овие системи, сепак остануваат многу дилеми особено од аспект на правото како: има ли правен субјективитет и правна способност системот на вештачка интелигенција кој одлучува или го применува правото врз човекот и која и каква е правната заштита од грешките на овие системи.

Библиографија

Книги, статии

- Davis, A. (2020). The future of law firms (and lawyers) in the age of artificial intelligence. ABA Journal. https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/professional_lawyer/27/1/the-future-law-firms-and-lawyers-the-age-artificial-intelligence/
- Gupta, J. (n.d.). How AI is helping industries with facial identification/recognition. CustomerThink. Retrieved May 10, 2025, from <https://customerthink.com/how-ai-is-helping-industries-with-facial-identification-recognition/>
- Krupansky, J. (2017, June 13). Untangling the definitions of artificial intelligence, machine intelligence, and machine learning. Medium. <https://jackkrupansky.medium.com/untangling-the-definitions-of-artificial-intelligence-machine-intelligence-and-machine-learning-7244882f04c7>
- Marr, B. (2016, September 30). The top 10 AI and machine learning use cases everyone should know about. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2016/09/30/what-are-the-top-10-use-cases-for-machine-learning-and-ai/>
- McCarthy, O. J. (2019, February 28). Turning the tide on crime with predictive policing. Our World. <https://ourworld.unu.edu/en/turning-the-tide-on-crime-with-predictive-policing>
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2010). Artificial intelligence: A modern approach (3rd ed.). Prentice Hall.
- Sartor, G. (2005). Legal reasoning: A cognitive approach to the law. In E. Pattaro (Ed.), A treatise of legal philosophy and general jurisprudence (Vol. 5, pp. 389–390). Springer. <https://doi.org/10.1007/1-4020-3505-5>

- Wang, W. (2023). An analysis of the feasibility of artificial intelligence to replace lawyers. *Advances in Politics and Economics*, 6(2), 161–174. <https://doi.org/10.22158/ape.v6n2p161>
- Calo, R. (2015). Robotics and the lessons of cyberlaw. *California Law Review*, 103(3), 513–563. <https://doi.org/10.15779/Z38HG6D>
- Surden, H. (2014). Machine learning and law. *Washington Law Review*, 89(1), 87–115. <https://digitalcommons.law.uw.edu/wlr/vol89/iss1/3>
- Tegmark, M. (2017). Life 3.0: Being human in the age of artificial intelligence. Alfred A. Knopf.
- Vincent, J. (2020, June 24). Why AI isn't ready to make important legal decisions. *The Verge*. <https://www.theverge.com/2020/6/24/21300054/ai-law-machine-judges-predictive-policing-bias-data>
- Scherer, M. U. (2016). Regulating artificial intelligence systems: Risks, challenges, competencies, and strategies. *Harvard Journal of Law & Technology*, 29(2), 353–400.

Правни извори:

Регулатива на Европскиот парламент и Европскиот совет (32024R1689) од 13.06.2024 година
Рамковната конвенција на Советот на Европа за вештачката интелигенција